

דף לו.

עין משפט א.

יו"ד סימן רכח פעיף כג

כג. לא. נדר שהודר ברבים ^ט יש לו התרה מאחר שלא אמר על דעת רבים.

עין משפט ג.ד.

יו"ד סימן רכח פעיף כא

כא. כח. נדר שעל דעת רבים אין לו התרה בלא דעתם ^י, אלא אם יש מצוה בהתרתו.

הגה: ויש מחמירין שאפי' עם דעתם ^כ אין להתירו לדבר הרשות, וכן נכון להחמיר לכתחילה.

הגה: נשבע שלא יכנס חבירו לביתו, ויש בביתו ביהכנ"ס הוי דבר מצוה ומתירין לו שיבא חבירו ויתפלל ברבים.
וכן לעשות שלום בין איש לאשתו, או משום צורכי רבים.
וכן לצורך פרנסתו.

הגה: ואם אותם הרבים אומרים שלא להתיר לו גם לצורך מצוה אין מתירין לו ^ל.

הגה: מי שנשבע שלא ליהנות מאביו ^מ, ומתחרט מיקרי דבר מצוה ומתירין לו.

כא. כט. אין נקראים רבים פחות משלשה ^נ וכגון שיפרט אותם בשעת הנדר על דעת פלוני ופלוני ופלוני, אבל אם אמר סתם על דעת רבים יש לו התרה.

ט. מתוס' והרא"ש בגיטין ל"ו ע"א במימרא דאמימר.

י. מימרא דאמימר בגיטין ל"ו ע"א, והיינו שצריך גם דעתם וגם התרה. ט"ז.

כ. לפי שאין חרטתם שזה מתחרט מטעם זה והשני מטעם אחר, אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ומתחרטים בחרטה אחת לצורך קיום המצוה. ש"ך ס"ק נ"ט.

ל. ב"י בשם הריב"ש ומהר"ם פדוא"ה בסי' ס"ב.

מ. אפי' על דעת רבים, ומתירין לו מטעם דכולם מסכימים מאותו טעם.

נ. כרב נחמן בגיטין מ"ו ע"א, וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן. ובעיני שיפרט אותם הג', כ"כ התוס' שם, והרא"ש והר"ן.

וי"א שאם נדר בפני שלשה אפי' לא פירט אותם אלא אמר סתם על דעת רבים^ו, אין לו התרה שמסתמא על דעת רבים שעומדים לפניו אמר.

הגה: נשבע סתם וידענו על מי נתכוון כגון שאמר שנשבע על דעת ג' רבני העיר ואין שם אלא ג' רבנים ידועים הוי על דעת רבים^ע.

הגה: ד' שנשבעו יחד שלא לעשות דבר אחד, הוי שבועה על דעת רבים שכל אחד נשבע לשלשת חבריו ועל דעתן^פ.

הגה: י"א דנדר שהודר על דעת רבים שהותר בדיעבד הותר^ז, ואין לסמוך על זה כי אם בשעת הדחק, ויש צורך בדבר.

הגה: אם נשבע על דעת רבים בדבר שיש בו נדנוד עבירה מותר להתיר לו בלא דעתם, כי אין דעת רבים מסכימה בדבר שיש בו עבירה^ק.

הגה: מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשות ר' ג' אנשים שנקב בשמותם, אינו נקרא נשבע על דעת רבים דנקט אלו להקל לעשות ברשותם בלא התרה.

אה"ע סימן קל פעיף יא

עין משפט ה.ו.

יא יד. כשהעד חותם בגט צריך לכתוב שמו ושם אביו, כגון יוסף בן שמעון עד^ש, ואם כתב יוסף עד, או בן שמעון עד, או יוסף בן יעקב

ס. מ"מ צריך לומר על דעת רבים אפי' שעומד בפניהם, כ"כ הטור בשם ר"ת, וכ"כ המהרי"ק בסי' נ"ב.

ע. ב"י בשם הריב"ש.

פ. ואם נשבעו ע"ד כל אחד מהם לא מיקרי על דעת רבים, מהמבי"ט, וכתב עליו הש"ך בס"ק ס"ח דאין זה מוכרח.

צ. והיינו אמר בסתם ע"ד רבים, אבל בפירטם אין להקל אפי' בדיעבד. כ"כ הש"ך בס"ק ס"ט.

ק. ב"י בשם תשובת הר"ן בסי' מ"ב.

ר. דדוקא שאומר על דעת רבים, או ע"ד פלוני ופלוני שאז שיתף דעת הרבים בעיקר הנדר, לא כן כשאמר כי אם ברשות דלא הוי ע"ד רבים. ש"ך ס"ק ע'.

ש. והטעם דמוסיפין עד בגט ולא בשאר שטרות, משום דבגט הנוסח כולו הוא לשון הבעל לכן חותם שהוא עד, לא כן בשאר שטרות שהם לשון העדים, כ"כ הלבוש והביאו הב"ש. ועיין גמ' גיטין ל"ו ע"א, ובגמ' שם איתא שאמוראים היו חותמין בסימן, ויש לפרש

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

בלי עד כשר ת.

טו. הגה: אין העד חותם בשם חניכתו, ולא בשם רב או חכם, רק פלוני בן פלוני עד.

טז. הגה: אין מחתימין עד שאביו מומר, ובעינן לכתחילה בחתימה שיהיה מוקף גויל וכתובה תמה.

עין משפט ז. חו"מ סימן פז סעיף יח

יח כא. פרוזבול א אינו משמט והוא שנכתב בבי"ד ב^ב חשוב, דהיינו ג' שבקאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה ג^ג והמחום הרבים עליהם באותה העיר.

*** וי"א דכותבין פרוזבול בכל בי"ד והרמ"א כתב דנ"ל ד** יש להקל בזמן הזה

שמלבד הסימן היה כתוב עד, אולם אין הכרח, שהעיקר שיהיה מפורסם שחתם לשם עדות, ולפ"ז חתימה בטביעת אצבע או בלועזית והעד מכיר הלשון והכתיבה כשר. ובכתובה שזה לשון עדים של אנן סהדי אין צריך שיכתבו עד בחתימתן.

ת. לפ"ז אם טעה או שינה בשם אביו אין לפסול, וה"ה בשמו, אבל בשו"ת רש"ך כתב דדוקא טעה בשם אביו או לא כתב עד הוא דאינו פסול, אבל טעה בשמו או שינה בו פסול, כ"כ הב"ש.

א. משנה ג' פ' י' משביעית ובגיטין ל"ז ע"ב.

ב. הרמב"ם מהלכות שמיטה מגיטין כרב אמי וכרב אסי וכמו שפי' הר"ן דבריו והביאו הכ"מ ובב"י, דרב אמי ורב אסי לאו דוקא אלא ה"ה בי"ד חשוב שבדור, וכן כתבו התוס' בשם ר"ת ולזה הסכים הב"י וכך פסק המחבר שבעינן בי"ד חשוב. ולדעת הרמ"א יש להקל גם בלי בי"ד חשוב.

ג. כיון שמן הדין משמט אלא שמכח הפקר בי"ד הפקר הוא שאינו משמט משום כך אמרו דצריך בי"ד חשוב שראוי להפקיר.

ד. הי"א הוא הטור בשם כמה פוסקים, והגם שהרמ"א בסעיף א' כתב שאין נוהגים בזמן הזה שמיטת כספים מ"מ כוונתו באותם מדינות שנהגו יש להקל בלי בי"ד חשוב.

עין משפט זז.

ח"מ סימן סז סעיף יט

יט כב. תוכן של ה' שטר פרוזבול הוא שיכתוב: מוסרני לכם פלוני ופלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו בכל עת שארצה, והדיינים או העדים חותמים מלמטה. וה"ה שיכול למסור חובותיו לבי"ד י' בע"פ.

עין משפט טז.

ח"מ סימן סז סעיף א

א. אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג, ומדברי סופרים ז' נוהגת שמיטת כספים ה' בכל מקום. וי"א ט' דאין שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה.

ה. משנה ד' בפ' י' דשביעית. ופי' הסמ"ע דדברים הללו הם לשון המלוה שאומר כן בע"פ בפני הדיינים, והן כותבין בנוסח זה במוטב תלתא כחדא הוינא ואתא פלוני המלוה, ואמר לפנינו מוסרני לכם וכו'. וחותרמין שלושתן למטה פלוני. דייין או בלשון עדים, סמ"ע ס"ק ל"ח. ובשו"ת יבי"א ח"ב סי' ה' העלה שאפשר למלוה לעשות שליח למסור חובותיו לפני הדיינים ולכתוב פרוזבול בשמו ואין בזה חסרון, דמילי לא ממסרן לשליח.

ו. כ"כ הר"ן בפ' השולח והביאו הרמ"א. ועיין בתשובת המבי"ט סי' ש"א. והקשו א"כ אם בע"פ מהני מדוע היה צריך הלל לתקן פרוזבול הרי יכול לומר בע"פ שמוסר שטרותיו לבי"ד, ותירצו שהלל תיקן למלוה בע"פ כתיבת פרוזבול. עיין בגאון אות ל"ב. ועיין בפעמוני זהב סעיף י' מה שהאריך בזה.

אבל לפי דברי הרמ"א מהטור בסעיף כ' מהני בע"פ אפי' לחובות שבע"פ וגם לדברי מרן השו"ע בסעיף כ' בתלמידים משמע דמהני אפי' על חובות שבע"פ ובאמירה לבד.

ז. רמב"ם בפ"ה מהלכות שמיטה ויובל מגמ' גיטין דף לו ע"א, בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כסף, וכ"כ הטור והר"ן, והרשב"א והרמב"ן ורש"י בפ"ק דע"ז דף ט' כתבו שנוהגת מדבריהם אף שהיובל אינו נוהג בזה"ז. אולם דעת הראב"ד אינה נוהגת אפי' מדרבנן ולדעתו גם שמיטת קרקע אינה נוהגת. אך הבי"י כתב שהראב"ד חזר בו בפ"ק דע"ז.

ח. היינו לא רק בא"י אלא אף בחו"ל. והבי"י כתב בשם מו"ר די"א דרק בא"י היום נוהגת מדרבנן אבל בחו"ל לא גזרו, אבל השו"ע פסק בכל מקום.

מ"מ חרישה וזריעה לא אסרו בחו"ל מדרבנן ביובל ובשביעית, דאין רוב הציבור יכולין לעמוד בזה כ"כ התוס' בפ' השולח בגיטין.

והסמ"ע כתב טעם אחר דכיון שקדושתן תלויה בארץ ולא שייכה בחו"ל, וכיון שכן גם בארץ לא תיקנוהו, משא"כ שמיטת כספים שהיא חובת הגוף תיקנוהו גם בחו"ל שלא תשתכח תורת שביעית מישראל.

ט. דעת הרז"ה שכתב דוקא בזמן שהיובל נוהג מדרבנן, שיובל ושמיטה קשר שאין נפרד הוא, והיו נוהגין יובל עד שבטלו בי"ד, ועוד כתב דשמיטה צריך ג"כ קידוש בי"ד והוא בכלל שנים אתה מקדש.

וכתב הרמ"א שעליו סמכו בזמן הזה שאין נוהגים דין שמיטה כלל.

הגה: ב. בחשבון שנת השמיטה י' ישנה מחלוקת אם זו שנת הפ"ח או שנת הפ"ט והרמב"ם נקט שזו שנת פ"ח.

דף לו:

עין משפט א.

ח"מ סימן ב סעיף א

א. כל בי"ד אפי' אינם סמוכין אם יש צורך לגדור פירצה רשאים לדון הן במיתה הן בממוץ ואפי' אין עדות גמורה, ואפי' ע"י עכו"ם. ודוקא גדול הדור או ז' טובי העיר שהמחום ב"ד עליהם רשאים בכך.

הגה: ב. י"א דגם ז' טובי העיר הפקדם הפקר י' וי"א ב דאין הפקדם הפקר ויש בידם להלקות לפי ראות עיניהם, ויש שכתבו שבמקום מלקות יתן ארבעים זהובים, והכל תלוי לפי ראות עיני ביה"ד למגדר מילתא

י. הרא"ש בע"ז דף ט' הביא מחלוקת ר"י ורש"י, וכתב הב"י יראה עיקר כר"י והיא שיטת

הרמב"ם וע"כ ציין ששנת ה' אלפים רצ"ט. ושנת ה' ש"ו ושנת השי"ג היו שנת שמיטה. אבל הד"מ באות ג' כתב דהרמב"ם כרש"י וגם ר"י מודה ששמיטה היא שנת הפ"ט ואין מחלוקת ואז החשבון יעלה יפה אבל ברמ"א על השו"ע כתב בסוף סעיף א' וז"ל שבחשבון השמיטה נפלה מחלוקת והעיקר ששנת שכ' ושכ"ז היו שנת שמיטה וא"כ יהיה שנת של"ד הבעל"ט שמיטה יה"ר שיבנה בהמ"ק ויחזרו אז למנות שמיטין ויובלות כי יבא של"ה ע"כ.

כ. היינו שהעם פרוצים בעבירות ושהוא צורך השעה כ"כ הטור.

ל. פי' אפי' אינו חייב מיתה וכ"כ הרמב"ם והטור, ואפי' אין עדות גמורה וגם בלא התראה שאין צריך התראה אלא לדון בדין תורה, אבל מי שעובר על תיקוני המדינה יכולים לעשות כפי צורך השעה כ"כ בתשובת הרמב"ן סי' רע"ט.

מ"מ כתב הב"י בשם הרשב"א דלדיני נפשות צריך שיהיו מוזהרין לעשות בהסכמת זקני העיר כדי שיעשו אחר צורך גדול ובמתון עכ"ל.

מ. אם הוא אלם חובטין אותו ע"י עכו"ם, וכתב הסמ"ע בס"ק ז' דמשמע אפי' גמר דין יוכלו לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלם ע"ש.

נ. טור בשם הרמב"ם, וכתב הרמ"א דכן נוהגין בכל מקום שטובי העיר בעירן כביה"ד הגדול, ומכין ועונשין והפקרן הפקר כפי המנהג. וכתב המרדכי בשם תשובת ר"ג כל מי שנתמנה על הציבור הוא כאביר שבאבירים, ויפתח בדורו כשמואל בדורו, וכל מה שעשה עשוי וכן כתב הרשב"א דכל ציבור במקומו כגאונים שתיקנו כמה תקנות לכל ישראל והביאו הסמ"ע בס"ק י' ע"ש.

ס. מרדכי פרק הגוזל בתרא, דאין רשאים לשנות דבר בדבר שיש רווח לאחד והפסד לשני, או להפקיע ממוץ שלא מדעת כולם, ומ"מ הולכים אחר מנהג העיר וכ"ש אם קיבלום עליהם לכל דבר.

ולפי הענין.

הגה: ג. בזמן הזה ע"ש להסתפק אם שייך דין גואל הדם, כיון שעכ"פ בעינן קבלת עדים להודיע אמיתות הדבר שהרגו הרוצח, ואנו לא סמוכין ואין רשאים אנו לקבל עדות נפשות.

עין משפט ג. הו"מ סימן פז סעיף יח

יח. כ"א. פרוזבול פ' אינו משמט והוא שנכתב בבי"ד ז' חשוב, דהיינו ג' שבקאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה ק' והמחום הרבים עליהם באותה העיר.

* וי"א דכותבין פרוזבול בכל בי"ד והרמ"א כתב דנ"ל ר' דיש להקל בזמן הזה

ע. עיין בקצות החושן ס"ק א'. ועיין באורים דלדעתו יש גואל הדם.

פ. משנה ג' פ' י' משביעית ובגיטין ל"ז ע"ב.

צ. הרמב"ם מהלכות שמיטה מגיטין כרב אמי וכרב אסי וכמו שפי' הר"ן דבריו והביאו הכ"מ ובב"י, דרב אמי ורב אסי לאו דוקא אלא ה"ה בי"ד חשוב שבדור, וכן כתבו התוס' בשם ר"ת ולזה הסכים הב"י וכך פסק המחבר שבעינן בי"ד חשוב. ולדעת הרמ"א יש להקל גם בלי בי"ד חשוב.

ק. כיון שמן הדין משמט אלא שמכח הפקר בי"ד הפקר הוא שאינו משמט משום כך אמרו דצריך בי"ד חשוב שראוי להפקיר.

ר. הי"א הוא הטור בשם כמה פוסקים, והגם שהרמ"א בסעיף א' כתב שאין נוהגים בזמן הזה שמיטת כספים מ"מ כוונתו באותם מדינות שנהגו יש להקל בלי בי"ד חשוב.